

30th Conference of Experimental Stress Analysis
30. konference o experimentální analýze napětí
2. - 5. 6. 1992 ČVUT Praha Czechoslovakia

J_{Id} - R CURVE MEASUREMENT AT IMPACT LOADING

MĚŘENÍ J_{Id} - R KŘIVKY PŘI RÁZOVÉM ZATÍŽENÍ

Mentl V.

Dynamic J - R curve measurement at impact loading for two structural steels was performed. The results of "stop - block method" and "graded - level method" are compared and discussed.

Keywords : dynamic J - R curve, fracture toughness, impact loading, stop-block method, graded level method

V oblasti experimentálního určování odolnosti konstrukčních materiálů i strojních částí proti křehkému lomu při rázovém (dynamickém) zatížení metodami lomové mechaniky je doposud řada otevřených otázek. Význam hodnot lomové houževnatosti při rázovém zatěžování je přitom zcela nesporný:

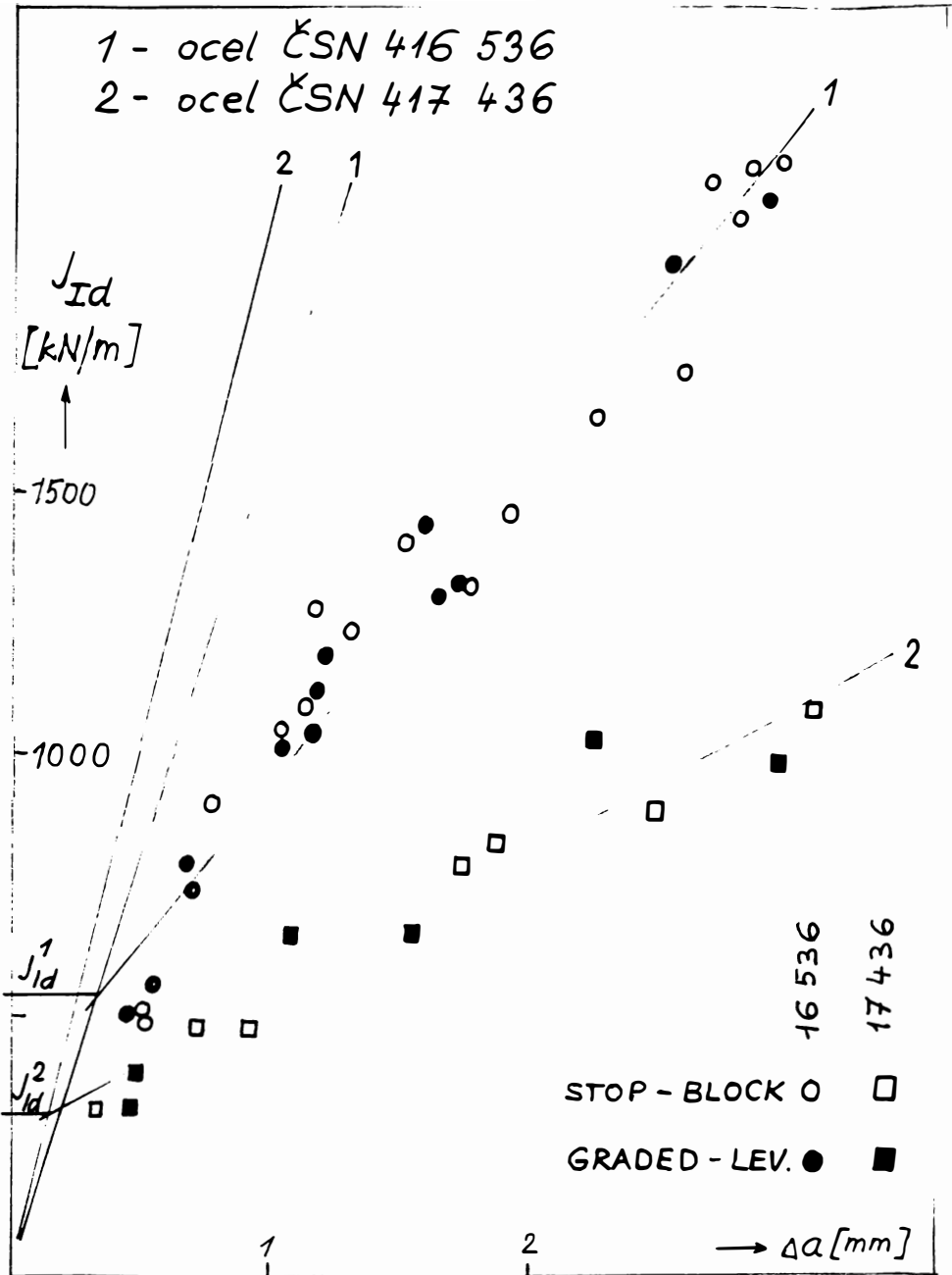
V podstatě se jedná o minimální hodnoty lomové houževnatosti daného materiálu, které můžeme naměřit, uvažujeme-li jejich závislost na rychlosti zatěžování, a současně tyto zkoušky, byť prováděné na malých zkušebních tělesech, dávají pro řadu materiálů výsledky srovnatelné s hodnotami statické lomové houževnatosti naměřenými na největších zkušebních tělesech a tedy použitelné i pro rozměrné výrobky velkých tloušťek.

Zatímco metodika zkoušení a vyhodnocování výsledků (včetně přípravy zkušebních tyčí a instrumentace rázových kladiv) v oblasti semikřehkých a křehkých lomů byla poměrně uspokojivě zvládnuta, problémy zůstávají zejména při teplotách, kdy k roz-

běhu (iniciaci) trhliny při rázu dochází tvárným stabilním mechanismem. V těchto případech nelze obecně na pouhém záznamu (síla vs. deformace) lomového procesu odlišit počátek tvárného stabilního šíření trhliny a pro jeho určení je nutno použít doplňující měření jiných fyzikálních veličin (např. měření změn elektrického potenciálu, akustická emise a jiné) nebo použít extrapolační metodu tzv. J - R křivky na jednom nebo více zkušebních tělesech. Z uvedených metod lze v případě měření dynamické lomové houževnatosti při našich laboratorních podmínkách použít s úspěchem pouze metodu J - R křivky na více zkušebních tělesech.

Princip metody spočívá v odstupňovaném zatěžování několika (minimálně pěti) zkušebních tyčí tak, aby bylo dosaženo různých hodnot tvárného nárůstu trhliny, čehož se dosahuje různými velikostmi průhybů jednotlivých zkušebních tyčí. Odstupňovaný průhyb tyčí lze realizovat buď spoětím kladiva z různé výšky (v rozsahu cca 15 - 30° podle konkrétního materiálu, teploty zkoušky a délek původních nakmitaných trhlin) tedy v podstatě odstupňovanou rychlostí cca 0,5 - 1,5 m/s, tzv. "Graded - Level Method", anebo zamezením nežádoucího průhybu tyče nárazkou kladiva, která umožňuje předem nastavitelný průhyb zkušební tyče v rozsahu cca do 5 mm, tzv. "Stop - Block Method".

Tento příspěvek dokumentuje aplikaci obou výše uvedených metod při měření dynamické lomové houževnatosti v oblasti tvárných lomů (tzv. oblast horních prahových hodnot) u dvou ocelí, a sice oceli ČSN 416 536, která je v koncernu Škoda používána na nízkotlaké rotory velkých parních turbin a rotory turbogenerátorů, a oceli ČSN 417 436, používaná na nemagnetické bandáže turbogenerátorů.

Výsledky měření lomové houževnatosti v oblasti horních
prahových hodnot

Výsledky měření odporu uvedených ocelí proti šíření tvárné trhliny ($J - R$ křivka, resp. $J - \Delta a$ křivka) při dynamickém zatěžování jsou vyneseny na přiloženém diagramu. Jedná se o závislosti velikosti J - integrálu na velikosti tvárného nárůstu trhliny. Každý bod v uvedeném diagramu odpovídá výsledku získanému na jednom zkušebním tělese, přičemž jednotlivé experimentální body jsou odlišeny s ohledem na typ použité metody. Při určování hodnoty lomové houževnatosti je experimentálními body prokládána obvykle přímka, jejíž průsečík s tzv. přímkou otupení čela trhliny odpovídá kritické hodnotě J - integrálu v okamžiku počátku rozvoje trhliny, a tedy, při splnění některých kritérií, lomové houževnatosti dané oceli při dynamickém zatížení v oblasti horních prahových hodnot.

Účelem tohoto příspěvku však nebylo měření lomové houževnatosti uvedených ocelí, ale porovnání dvou experimentálních metod. Proto jsou v diagramu zahrnuty i body, které nesplňují požadavek maximální přípustné velikosti tvárného nárůstu trhliny (pro zkušební tyče $10 \times 10 \times 55$ mm tato hodnota činí $0,6$ mm).

Jak je z rozložení experimentálních bodů v obou případech na první pohled zcela jasně patrné, není mezi oběma způsoby zatěžování žádný významný rozdíl a oba způsoby vedou k téže hodnotě lomové houževnatosti. Obě metody měření $J - R$ křivky při dynamickém zatěžování lze tedy podle uvedených výsledků považovat za rovnocenné.

Václav Mentl / Ing., CSc.

Škoda, koncern, Plzeň, a.s., 316 00 Plzeň

(019) 215 3144